

NIE TYLKO BALI

Pokochaj Indonezję

Tom 1: Jawa Wschodnia

followthewiatr · poradnik

FOLLOWTHEWIATR • PORADNIK

Dlaczego Jawa, a nie (tylko) Bali

Czwarta rano. Stoisz na krawędzi krateru, w ciemności i w zimnie — bo tak, w Indonezji potrafi być zimno, o czym nikt Ci wcześniej nie powie. Pod Tobą morze chmur, a z tego morza wyrastają trzy wulkany. Po lewej dyszy aktywny Bromo. Po prawej, daleko na horyzoncie, ciężka bryła Semeru — najwyższego szczytu wyspy. I nikt się nie przepycha do selfie, bo nie ma tu kolejki ani tłumu. Jesteś prawie sam.

To jest Jawa Wschodnia — i to jest ten moment, dla którego się tu jedzie.

Trzy miejsca, których nie ma nigdzie indziej

Nie ma drugiego Borobudur. Największa świątynia buddyjska świata — 2 672 panele reliefowe, 504 posągi Buddy, widok na pierścień wulkanów dookoła — stoi tu od IX wieku i nadal zwala z nóg. Żadna replika ani żadne zdjęcie nie przygotuje Cię na to, jak wygląda z góry o ósmej rano, kiedy mgła dopiero zaczyna się podnosić.

Nie ma drugiego Bromo: morze czarnego, wulkanicznego piasku na dnie czynnej kaldery, 249 schodów do krawędzi krateru i panorama, którą widzi się raz w życiu.

I nie ma drugiego Ijenu — jedyne miejsce na świecie, gdzie zobaczysz niebieskie płomienie siarkowe. Elektryczny błękit, widoczny tylko przed świtem, w środku nocy, na krawędzi czynnego krateru. To nie żaden efekt specjalny, tylko termoutlenianie siarkowodoru. Wygląda jak kadr z innej planety.

Najlepsze jest to, że ta trójka leży na jednej linii. Yogyakarta → Bromo → Banyuwangi (Ijen) to klasyczny overland na 7–14 dni, który przejedziesz pociągami i lokalnym transportem — bez biura podróży, bez wynajmowania auta.

✦ WSKAZÓWKA

Dlaczego Jawa Wschodnia jako pierwsza Indonezja — zamiast Bali? Bo dostajesz więcej za mniej i zaczynasz z właściwego końca. Bilet wstępu do Borobudur kosztuje 350 000 IDR (~22 USD). Nasi goreng w warungu — 12 000–15 000 IDR (~0,75–0,94 USD). Nocleg w hostelu pod Bromo — od 150 000 IDR/noc (~9,40 USD). Na Bali za te same pieniądze jesteś statystą w cudzym filmie. Na Jawie jesteś podróżnikiem.

Bali jest piękne — ale w 2024 roku Bali to też to

Korki gorsze niż Warszawa w piątek o 17:00. Nasi goreng za 45 000 IDR w Seminyak, kiedy to samo na Jawie kosztuje 12 000. Wodospady obstawione influencerami z dronami, a do tego hotelowe ceny doklejone do słowa „autentyczne”.

Jawa daje Ci tę samą kulturę i to samo jedzenie, często lepsze, te same wulkany. Tyle że bez tłumów i bez narzutu za widok.

Dochodzi do tego argument czysto logistyczny. Większość lotów z Polski i tak ląduje w Dżakarcie albo przesiada się w Singapurze czy Kuala Lumpur, a z KL i SIN masz bezpośrednie połączenie do Yogyakarta. Zamiast dokładać kolejną

przesiadkę do Denpasar, możesz zostać tydzień na Jawie — i wyjdzie taniej niż ten jeden lot.

▲ UWAGA

Nie słuchaj ludzi, którzy mówią „Jawa jest niebezpieczna” albo „nie ma tam nic do zobaczenia”. Najczęściej nigdy tam nie byli. Jawa ma swoje wyzwania — chaos Dżakarty, bariera językowa poza Yogą — ale nie jest bardziej niebezpieczna niż Bali. Typowych scamów ukierunkowanych wyłącznie na turystów jest tu mniej. Wyjątek: brokerzy jeepów w Probolinggo pod Bromo — ale to opisuje osobny rozdział.

✦ WSKAZÓWKA

Trasa pociągiem zamiast wynajmu auta — najtańszy i najwygodniejszy sposób przemieszczania się po Jawie Wschodniej. Pociąg KAI Eksekutif Yogyakarta → Surabaya kosztuje 150 000–250 000 IDR (~9–15 USD) i jedzie 4–5 godzin w komfortowym wagonie z klimatyzacją. Z Surabayi do Probolinggo (baza Bromo) — kolejne 50 000–100 000 IDR (~3–6 USD), 2 godziny. Z Banyuwangi prom na Bali kosztuje 6 500 IDR (~0,40 USD), 30 minut. Cała trasa Yogya → Bromo → Ijen → Bali zamyka się w 300 000–500 000 IDR (~18–30 USD) transportem. Rezerwuj bilety przez aplikację KAI Access 1–2 tygodnie przed wyjazdem.

Dla kogo jest ta książka

Dla Ciebie, jeśli:

- ▶ Jedziesz do Azji po raz pierwszy na własną rękę i chcesz wiedzieć co, gdzie i za ile
- ▶ Boisz się, że nie dasz rady bez biura podróży — dasz radę, ta książka pokazuje jak krok po kroku
- ▶ Chcesz zobaczyć coś, czego nie ma w katalogu Itaki: morze chmur o świcie, niebieskie ognie w kraterze, świątynię sprzed 12 wieków bez tłumy przy wejściu
- ▶ Masz budżet, ale nie chcesz go przepalać na rzeczy, które można mieć za jedną piątą ceny

Nie musisz być doświadczonym podróżnikiem ani mówić po angielsku bez akcentu. Musisz tylko chcieć — resztę masz w tej książce.

Co znajdziesz w tym przewodniku

Gotowe trasy na 7 i 14 dni, z konkretnymi punktami, czasami przejazdu i cenami biletów. Yogyakarta i Prambanan ze wskazówkami, jak ominąć najdroższe pułapki. Logistykę Bromo — od wyboru bazy po rezerwację jeepa, i jak nie dać się przy tym oskubać. Ijen rozpisany godzina po godzinie. A do tego jedzenie, transport, zdrowie, SIM i pieniądze, wszystko w jednym miejscu.

→ W PEŁNYM PRZEWODNIKU

*To jest tom pierwszy serii — Jawa Wschodnia: Yogyakarta, Bromo, Ijen, klasyczny overland. Jeśli skończyłeś tę trasę i chcesz więcej, jest **Tom 2 — Jawa Zachodnia**: mniej znana część wyspy, z geoparkiem UNESCO Ciletuh-Palabuhanratu (Sukabumi), Ujung Kulon — jedynym miejscem na świecie, gdzie żyje jawański nosorożec — i wulkanami wokół Bandungu. A kiedy Jawa nie wystarczy — jest osobna seria o Bali, dla tych, którzy chcą wiedzieć, gdzie na tej wyspie jeszcze da się uciec od tłumy. W pełnym przewodniku „followthewiatr — Nie tylko Bali”.*

Gotowa? Gotowy? Lecimy.

Budżetówka: Jawa za mniej niż 100 zł dziennie

Sto złotych dziennie na Jawie. Nie clickbait, nie „jedz suchy ryż”. To realny budżet — nocleg, trzy posiłki, transport, wejście na atrakcję. Wszystko. Jeśli wiesz, co robisz.

W rozdziale 2 rozłożyliśmy lot (ok. 2 500–3 500 zł z Polski) i pokazaliśmy, że pobyt kosztuje 65–135 zł dziennie według danych z terenu. Tu idzie konkretny breakdown jednego dnia, grosz po groszu. Co jesz, gdzie śpisz, jak się przemieszczasz i które atrakcje wrywają budżet — a które wchodzą bez żalu.

100 zł to około **400 tys. IDR** (~25 USD). Twój dzienny limit na wszystko po wylądowaniu. Loty i połączenia krajowe liczysz osobno — tu mówimy tylko o tym, co wydajesz, gdy już jesteś na miejscu.

Dzień za 100 zł — rozpisany do ostatniej rupii

Poniżej realny dzień budżetowego podróżnika w Yogyakarta. Hostel, trzy posiłki w warungach, transport lokalny, jedna niedroga atrakcja. Bez kombinowania, bez głodzenia się.

Dzień w Yogyakarta — breakdown 100 zł

POZYCJA	IDR	PLN
Nocleg (hostel, pokój wieloosobowy)	100–200 tys. IDR	25–50 zł
Śniadanie (warung: nasi goreng + kawa)	15–25 tys. IDR	4–6 zł
Obiad (warung: nasi padang lub gado-gado)	15–25 tys. IDR	4–6 zł
Kolacja (warung: mie ayam lub sate)	15–25 tys. IDR	4–6 zł
Transport miejski (TransJogja / Grab krótkie)	10–30 tys. IDR	2–7 zł
Atrakcja niedroga (Kraton / Taman Sari / Malioboro)	kilka tys. IDR	2–5 zł
SUMA	ok. 155–330 tys. IDR	ok. 39–82 zł
SUMA z noclegu (hostel ~150 tys. IDR)	ok. 280–430 tys. IDR	ok. 70–107 zł

Przy noclegu w środku pasma (~150 tys. IDR, ~38 zł) i trzech posiłkach w warungach zamykasz dzień w 70–107 zł. Sto złotych to górna granica normalnego dnia z jedną atrakcją.

Nocleg. Hostel/pokój wieloosobowy w Yogyakarta: 100–200 tys. IDR za noc (~25–50 zł). Najlepsza baza to dzielnica **Prawirotaman** — 10 minut od Malioboro, połowa ceny noclegów z turystycznej ulicy i spokój do spania. Hostele dosłownie na Malioboro są głośnie do 2 w nocy, a ceny tam są podwójne.

Jedzenie. Posiłek w warungu: 15–25 tys. IDR (~4–6 zł). Nasi goreng, gado-gado, mie ayam, sate ayam — kompletne danie, nie przekąska. Trzy posiłki dziennie = 45–75 tys. IDR (~11–19 zł). Restauracja dla turystów kosztuje 40–80 tys. IDR za jedno danie (~10–20 zł); pięciokrotna różnica za tę samą kuchnię w gorszym wydaniu.

Transport. Autobus **TransJogja**: 3 500 IDR za przejazd (~1 zł), jeździ po całym mieście i dotrzesz nim pod Prambanan. Grab na krótkim dystansie w Yogyi: 10–30 tys. IDR (~2–7 zł). Pociąg **Solo–Yogyakarta** (Prameks): 8 tys. IDR (~2 zł) za godzinę jazdy — prawdopodobnie najlepszy deal transportowy na całą Jawie.

Atrakcje tanie (wchodzą w 100 zł/dzień bez bólu). Kraton Yogyakarta: kilka tys. IDR (~2–4 zł), pałac sultana, nadal zamieszkały przez rodzinę królewską. Taman Sari (Wodny Zamek): kilka tys. IDR (~2–4 zł), labirynt basenów i tuneli, w połowie ruina — tym lepsza. Malioboro wieczorem: darmowe, zamienia się w strefę jedzenia pod gołym niebem. <!-- TODO: brak danych w KB dla konkretnych cen biletów do Kratonu i Taman Sari — KB podaje "kilka tys. IDR"; do weryfikacji przez atlas-knowledge-curator —>

✦ WSKAZÓWKA

Yogyakarta to najtańsze miasto bazowe na Jawie. Dzień bez drogiej atrakcji zamkniesz tu w 70–85 zł — nocleg + jedzenie + transport. Jeśli szukasz miejsca, gdzie budżet 100 zł/dzień działa z zapasem, Yogya jest odpowiedzią.

Co niszczy ten budżet — i kiedy to zaplanować

Są atrakcje na Jawie, przy których 100 zł/dzień zwyczajnie nie wystarczy. To nie jest problem, o ile wiesz o tym z góry.

Borobudur — 350 tys. IDR (~88 zł; ~22 USD) za bilet. Sam wstęp to 88% Twojego dziennego limitu. Dołóż Graba tam i z powrotem (80–120 tys. IDR w jedną stronę) i dzień kosztuje Cię 510–590 tys. IDR (~127–147 zł). Rozwiązanie jest proste: przesuwasz budżet z dnia poprzedniego albo następnego, traktując Borobudur jako dzień dwubudżetowy.

Prambanan — 400 tys. IDR (~100 zł; ~25 USD) za bilet. Bilet droższy niż Borobudur. Dojazd za to tańszy — autobusem TransJogja za 3 500 IDR (~1 zł). Logika ta sama: planuj 2 dni budżetu albo jedź z Yogyi bez noclegu na miejscu.

Jomblang Cave — 500 tys. IDR (~125 zł; ~31 USD), płatność gotówką. Tylko zjazd na linie z promieniem światła. Dwa dni budżetu w jednym bilecie. Warto — ale musisz na to wcześniej odkładać.

Bromo + Ijen — bilet wstępowy Taman Nasional + jeep grupowy. Sam wstęp do parku Bromo to dla obcokrajowca 254 tys. IDR (~64 zł), do Ijen 150 tys. IDR (~38 zł). Dolicz jeep na Bromo — w grupie wychodzi ~110–200 tys. IDR od osoby. Wschodnia Jawa to droższy region ogólnie. Planuj tu 150–200 zł/dzień, nie 100 zł.

▲ UWAGA

Trzy regiony, które wyrwą Cię z budżetu 100 zł/dzień: **Bromo, Ijen i Karimunjawa**. To nie jest powód, żeby ich nie robić — to powód, żeby zaplanować te dni jako „rozszerzone” (150–200 zł) i skompensować tańszymi dniami w Yogyi lub podczas przejazdów. Bromo wart jest każdej rupii — ale nie planuj go jako zwykłego dnia.

Kiedy oszczędzać, a kiedy odpuścić limit

Nie każdy dzień musi być „najtańszy”. Chodzi o to, żeby budżet tygodniowy się spinał.

Dni tranzytowe (pierwszy i ostatni dzień, przejazdu między miastami). Pociąg Dżakarta–Yogyakarta kosztuje 150–350 tys. IDR (~38–88 zł), lot krajowy Citilink/Lion Air od 300 tys. IDR (~75 zł). W dniu przejazdu nie ma czasu na atrakcje, więc to naturalnie tańszy dzień. Zostaje na nocleg i jedzenie.

Yogyakarta. Najlepsza baza do „ratowania” budżetu tygodniowego. Zrobiłeś dwa drogie dni (Borobudur i Prambanan)? Dwa spokojne dni w Yogyi z Kratomem, Taman Sari i warungiem wyrównują rachunek.

Bromo, Ijen, Karimunjawa. Rozszerz budżet świadomie. To drogie destynacje — akceptuj wyższy koszt i nie próbuj ciąć tam, gdzie ciębie nie działa. Transport zbiorowy do Bromo nie istnieje, jeep jest obowiązkowy.

❖ Pięć reguł budżetowca na Jawie

1. Warung zawsze, restauracja turystyczna tylko wyjątkowo. Pięciokrotna różnica w cenie, jedzenie w warunku jest świeższe i smaczniejsze. Nasi padang serwowany na liściu bananowym za 20 tys. IDR (~5 zł) bije każdą restaurację z angielskim menu.

2. TransJogja zamiast Graba, gdzie tylko można. 3 500 IDR za przejazd vs 10–30 tys. IDR Grabem — dziesięciokrotna różnica na krótkich dystansach. Prambanan jest osiągalny autobusem.

3. Zaplanuj drogie atrakcje z wyprzedzeniem i złóż budżet. Borobudur i Prambanan w osobne dni — albo połącz w jeden dzień z pakietem combo 750 tys. IDR (~187 zł) i oszczędź na noclegu przez couchsurfing lub pomoc hostelu.

4. Klook i Tiket.com na bilety z wyprzedzeniem. Niektóre atrakcje dostępne taniej przez platformy niż w okienku. Sprawdź przed wyjazdem — oszczędzasz czas w kolejce i bywasz kilkanaście procent taniej. (Więcej o apkach w rozdziale 5.)

5. Trzymaj 200–300 tys. IDR gotówki zawsze przy sobie. Warungi, targi, przeprawy promowe i wstępy do mniejszych świątyń nie przyjmują kart. To nie jest „dodatkowy koszt” — to już jest w Twoim budżecie dziennym.

✦ WSKAZÓWKA

Dla porównania: porównywalny standard podróżowania w Tajlandii to ok. 120–150 zł/dzień, w Wietnamie 110–140 zł/dzień. Jawa jest tańsza — ale tylko wtedy, kiedy unikasz infrastruktury stworzonej wyłącznie dla turystów. Jeden krok w bok od głównej ulicy i jesteś w prawdziwej cenie.

Sto złotych dziennie na Jawie to realna granica, nie aspiracja. Działa w Yogyakartaie na co dzień. Nie działa w dniu Borobuduru ani na Bromo — ale to wiesz teraz, zanim zaplanujesz itinerary.

— followthewiatr atlas

